

مسجد فخرالدوله
قدت: ۲۴ سال
نشانی: خیابان آیت‌الله خلیل‌قلندی، کوچه فخرآباد

روایت مسجوران

مسجد ۴ متری و جبهه الملوک

مسجد حضرت رقیه(س)
قدت: ۸۳ سال
بانی: وجیهه الملوک
نشانی: سنگلج

است بنای مسجد فخرالدوله که بیش از ۷ دهه قدمت دارد، همچنان وضعیت ابتدایی خود را حفظ کرده و در این سال‌ها تنها تعمیرهای مختصری در آن انجام شده است. مسجد فخرالدوله آئمه جماعات برجسته‌ای نیز داشت. سسر آمد آنها مرحوم آیت‌الله میرزا خلیل کترب‌های نویسنده، محقق و فیلسوف معاصر بود که به دلیل تلاش برای اتحاد مذاهب اسلامی شناخته می‌شد. همچنین او از همراهران وفادار امام خمینی (ره) در جریان مبارزه علیه طاغوت به شمار می‌رفت.

از رموز زیبایی این مسجد تاریخی به شمار می‌رود. این مسجد به شیوه معماری دوران قاجار و با آمیزه‌ای از معماری ایرانی و فرنگی ساخته شده است. از جمله ویژگی‌های این بنا، قرن‌سازهای متعددی است که همراه با ۴ محرابی که در چهار سوی مسجد ساخته شده، نمای متفاوتی به آن بخشیده است. در هندسه و ترکیب اصلی بنا، گرایش به پرستشگاه‌های بیزانس دیده می‌شود و مناره‌های کوچکی که در بنا به کار رفته از سبک معماری بیزانسی تأثیر پذیرفته

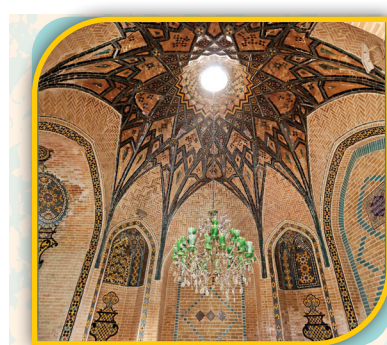
نداشتنند. از آنها مختصری آجاره می‌گرفت. حتی زمستان‌ها کامیون آجاره می‌کرد و به خانه‌هایی که نتوانسته بودند برای زمستان خاک‌زغال تهیه کنند، زغال می‌رساند.

می‌کنند. شاهین صلواتی یکی از اهالی قدیمی محله می‌گوید: «از قدیمی‌ها شنیده‌ایم که فخرالدوله محصولات زمین‌های کشاورزی بود. او در یکی از این روضه‌ها به فخرالدوله پیشنهاد کرد برای شوهر او ایام عزاداری هم روی بالکنی که مشرف به شبستان مسجد بود می‌نشست و پای ثابت این مراسم بود.» حدادی نیز می‌گوید: «فخرالدوله بنیانگذار تاکسیرانی در تهران بود. او تعداد زیادی تاکسی خرید و در اختیار افرادی قرار داد که به شصت چندی

فلسفی، خطیب و واعظ بنام آن روزگار ساخت. آقای فلسفی گاهی در خانه اعیانی فخرالدوله در محله دولت، سخنران جلسه روضه خانگی بود. او در یکی از این روضه‌ها به فخرالدوله پیشنهاد کرد برای شوهر او ایام عزاداری هم روی بالکنی که مشرف به شبستان مسجد بود می‌نشست و پای ثابت این مراسم بود.» حدادی نیز می‌گوید: «فخرالدوله بنیانگذار تاکسیرانی در تهران بود. او تعداد زیادی تاکسی خرید و در اختیار افرادی قرار داد که به شصت چندی

اگر جلسات روضه خانگی دختر مظفرالدین شاه نبود، شاید آنگون نشانی از مسجد زیبای فخرالدوله وجود نداشت. فخرالدوله، دختر مظفرالدین شاه، همسر «محسن خان امین‌الدوله» و عروس «علی خان امین‌الدوله» صدراعظم ناصرالدین شاه بود. در یکی از جلسات روضه خانگی او در خانه اعیانی‌اش واقع در محله دولت بود که ایده ساخت این مسجد شکل گرفت. نصرالله حدادی، تهران‌شناس در این باره توضیح می‌دهد: «فخرالدوله این مسجد را به پیشنهاد مرحوم محمد تقی

یادگار بانوی کارآفرین

فوت به خواهرش منیر السلطنه رسید. منیر السلطنه به دلیل عشق و علاقه‌ای که به برادرش داشت، اموال و دارایی‌ها را وقف خدمات عام‌المنفعه کرد که ساخت مدرسه علمیه منیر السلطنه، مرمت بقعه امامزاده و تبدیل تکیه سیدنا ناصرالدین به مسجد، از جمله اقدامات اوست. منیر السلطنه که ۲۰۰ مغازه در بازار تهران را وقف مسجد و مدرسه علمیه کرد، در ایام محرم به طلاب و رابر عهده داشت، با کمک خیران محله مسجد را بازسازی کرد و دیواری دور حیط مسجد کشید. کاشی‌های این مسجد تاریخی که هنر دست استاد محمد تقی صادقی کاشانی است و با خط خوش علی میرزا مهدی ششیرازی تلفیق شده، یادگار ساخت مسجد در دوران منیر السلطنه است.

ساخت. نصرالله حدادی، تهران‌شناس نیز می‌گوید: «وقتی مسیر توسعه شهر به خیابان جلیل‌آباد یا خیابان خیام کنونی رسید، قسمت اعظم بنای مدرسه علمیه از بین رفت و تنها ۸ حجره از آن در شرق خیابان جلیل‌آباد باقی ماند. پس از توسعه خیابان جلیل‌آباد، کلاس درس مدرسه در بخش شرقی خیابان خیام کنونی به زغال‌فروشی تبدیل شد و در اختیار شخصی به نام حاج کریم آقاغالی قرار گرفت. این بخش از مدرسه علمیه منیر السلطنه، سپس توسط متولی موقوفات او واگذار شد و اکنون ساهاست که به سفره‌خانه سنتی تغییر کاربری داده است.»

تاریخچه مسجد سیدنا ناصرالدین که توسط منیر السلطنه، یکی از زنان ناصرالدین شاه، بنا شد با یک تکیه و مدرسه علمیه قدیمی گره خورده؛ همچنان که اکنون شبستان مسجد نیز با صحن امامزاده در هم تنیده است. اگرچه ورودی آستان امامزاده به خیابان خیام باز می‌شود و در ورودی مسجد از کوچه مجاور آن یعنی کوچه ششادلو، اما از صحن امامزاده نیز می‌توان به شبستان مسجد رسید و بالعکس. در جست‌وجوی تاریخچه این مسجد، به تکیه‌ای واقع در محله ملک‌آباد سساقی می‌رسیم؛ تکیه سیدنا ناصرالدین که قدمت آن به گفته مسئولان آستان امامزاده، به دوران زندگی می‌رسید و در دست در محل فعلی مسجد امامزاده سیدنا ناصرالدین قرار داشت. متولی امامزاده می‌گوید: «مجموعه آستان مقدس امامزاده ناصرالدین شامل ۳ بخش بوده است: نخست؛ مدرسه منیر السلطنه یا مدرسه ناصریه، دوم؛ بقعه (تکیه) که امامزاده سیدنا ناصرالدین که از نوادگان امام محمدباقر (ع) بود و حدود هزار سال قدمت دارد و سوم؛ مسجد امامزاده سیدنا ناصرالدین. بنابراین مدرسه و مسجد، گرد امامزاده بنا شده‌اند.»

خیرات خواهرانه

مسجد امامزاده سیدنا ناصرالدین
قدت: ۱۳۰ سال
بانی: منیر السلطنه
نشانی: خیابان خیام
جنب بقعه مبارکه امامزاده ناصرالدین

در سنگلج مسجدی هست که اهالی اعتقاد دارند نام و سادگی‌اش آدم را یاد کربلا و مظلومیت حضرت رقیه(س) می‌اندازد. فضای مسجد ۴۰ متر است. هنگام نماز ظهر بازاریان با صدای آذان راه مسجد را پیش می‌گیرند و متولی ۷۴ ساله مسجد هم با روی گشاده و چای تازه دم و شیرینی گلویشان را تر و کامشان را شیرین می‌کند. خرج چای یا شیرینی را هم خود کاسبان می‌دهند. حسین غفاری، متولی این مسجد، وجیهه الملوک را بانی مسجد حضرت رقیه می‌داند: «در وقف‌نامه سازمان اوقاف نوشته شده که وجیهه الملوک ۲۰۰ متر از املاک خود را برای ساخت مسجد وقف کرده است. اما متأسفانه از این ۲۰۰ متر تنها ۴۰ متر فضا برای مسجد اختصاص می‌یابد.»

